

DE OUD-KATHOLIEK

Tijdschrift voor de Oud-Katholieke Kerk van Nederland

id teneamus

quod ubique
quod semper

quod ab omnibus

CREDITUM EST

Werkend aan verbondenheid

5

In vogelvlucht van 1889 naar 2014 en nog verder.

'De Unie is door de oud-katholieken altijd gevoeld als een unie van onze bisdommen c.q. kerken.'

Bijdragen uit zes zusterkerken

8

Reacties uit Zwitserland, Polen, Tsjechië, Duitsland, Frankrijk en Oostenrijk.

'Onze kerk van morgen moet heel wat uitdagingen aangaan.'

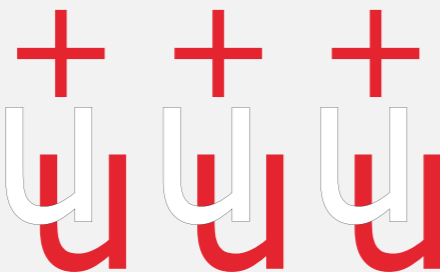

Wat vieren we eigenlijk?

14

Angela Berlis schrijft over wat bereikt is in de Unie en stelt pakkende vragen.

'Uit een gezamenlijke viering putten we moed voor toekomstige uitdagingen.'

Christen-zijn op oud-katholieke wijze

16

Die septemberdagen in Utrecht beloven boeiend en ontspannend te worden.

'We wagen het erop om onze comfortzone te verlaten.'

Jong en internationaal

18

Een internationaal Oud-Katholiek Jongerencongres. Hoe leuk is dat???

'Dat jongerencongres is voor mij een voortzetting van mijn vakantie.'

En verder:

Van de redactie

Sta op en ga! 3

Column

Ver van mijn bed 4

Even kijken bij

Het Franse Huis 20

En dan nog dit

Patriarch, bisschop, beeld 22

Service

Berichten, agenda en colofon 23

De Achterkant

Niet alles 24

Redactioneel Sta op en ga!

Grote gebeurtenissen werpen hun schaduwen vooruit en het zijn inderdaad grote gebeurtenissen: het Oud-Katholiek Congres 2014 en de viering van 125 jaar Unie van Utrecht. De hele Oud-Katholieke Kerk is dus in feeststemming. Of toch niet? Het is maar een klein deel van het oud-katholieke volk dat regelmatig deelneemt aan de congressen en de Unie van Utrecht is bij veel oud-katholieken onbekend en/of onbemind. Dat het congres – voor het eerst na twintig jaar – weer in Nederland plaatsvindt, zal ongetwijfeld leiden tot een groter aantal Nederlandse bezoekers, maar dan nog is te verwachten dat de meerderheid thuis blijft. In dit nummer komt zo'n thuisblijver aan het woord. Of is de column toch verkapte reclame voor het congres?

De scheiding loopt zelfs dwars door de redactie van uw blad. Drie redacteuren zijn fervente aanhangers van het congres, andere hebben

nog nooit een congres bijgewoond. Zij stellen vragen: Wat gebeurt er nou eigenlijk op zo'n congres, wat is er zo leuk aan, wat beleef je er? De congresgangers reageren enigszins verbaasd. Oud-katholieken uit andere landen ontmoeten, met hen praten over kerk en geloof, wie begrijpt nou niet dat dat leuk, boeiend en verrijkend is? Maar dan komen ze los met hun enthousiaste verhalen en het eindigt met de conclusie: je moet het meegemaakt hebben.

Wie zijn die andere oud-katholieken? In dit nummer wordt een beeld van zes zusterkerken gegeven. Oud-katholiek, net als wij, maar toch anders. Hoe zijn deze kerken bij elkaar gekomen, waarom blijven ze bij elkaar? Robert Frede gaat in op het ontstaan van de Unie van Utrecht en laat zien dat het in de loop van de tijd vaak moeite kostte – en de moeite waard bleek – om bij elkaar te blijven.

Angela Berlis toont in haar artikel aan dat de Unie van Utrecht nog springlevend is en meer inhoudt dan een overleg van bisschoppen. Zij benadrukt de belangrijke rol die de congressen vanaf het begin gespeeld hebben en nog spelen als fora van uitwisseling.

Ook het congrescomité komt aan het woord, zoals dat in de laatste nummers regelmatig gebeurd is. Iedereen die nog twijfelt over deelname aan het congres of meent te weten dat het niets voor hem of haar is, zou de bevoegen oproep van Hilde Witters moeten lezen. Dan blijft er maar één mogelijkheid over: Sta op en ga!

De redactie

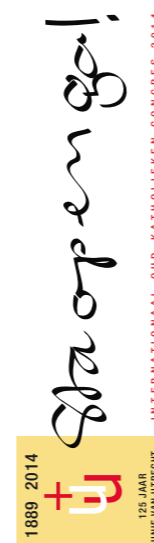
Quod semper...???

Lees voor uitleg van de titel van dit nummer de bijdrage van Robert Frede op pagina 5.

Karin Schaub - speciale gast op het congres. (p17)

Column A. Parochiaan Ver van mijn bed

Er is toch altijd wat te doen in die kerk. Alsof je het niet druk genoeg hebt. Neem nou onze parochie. Lezingen, avondgebeden, repetities kerkkoor, gespreksavonden, meditaties enzovoort. En dan willen ze ook nog dat je meehelpt met allerlei klussen: bloemendienst, schilderen van de parochiezaal, koper poetsen. En dan is er weer een happening: de installatie van een pastoor, een jubileum, een bazaar. Alle hens aan dek en alle handen uit de mouwen. Soms zou je vergeten dat je ook nog een baan en een gezin hebt.

En dat is dan alleen nog maar de parochie. Maar ook in groter verband wordt er op alle mogelijke manieren aan je getrokken. Een bisschopsdag, een priesterwijding, het volleybaltoernooi, en hup, daar gaan we weer, op naar Utrecht, Haarlem of IJmuiden.

En nu willen ze weer dat je naar het congres gaat. Het congres, ja, daar heb ik wel eens eerder over gehoord, dat was ver van mijn bed. Maar deze keer is het in Utrecht en moet je komen om het eens een keer mee te maken, dan wil je voortaan altijd, zeggen ze.

Wat is er nou zo leuk aan dat congres? Je ontmoet allemaal oud-katholieken, zeggen ze, uit allerlei landen, één grote, gelukkige familie, en dan ontmoet je de volgende keer weer dezelfde mensen, een soort grote, blijde familiëunie, waar dan ook weer nieuwe mensen bij komen.

Maar ik ontmoet al zoveel oud-katholieken, in mijn parochie, en elders in het land en daar komen ook steeds weer nieuwe mensen bij. Ja, maar die oud-katholieken uit andere landen zijn anders, zeggen ze, hetzelfde en

toch anders, en dat verruimt je blik, en dan kun je praten over wat je gemeenschappelijk hebt, over de oud-katholieke identiteit.

Dat oud-katholieken allemaal anders zijn, dat maak ik in mijn parochie ook mee. En bisschop Joris Vercaamen heeft een prachtig boek over oud-katholieke identiteit geschreven, dat hebben we op de gespreksavond besproken, dus daar weet ik nu ook alles van.

We gaan ook iets vieren, zeggen ze: 125 jaar Unie van Utrecht, maar de Unie van Utrecht staat nog verder van mij af dan het congres. Het wordt een mooi feest, zeggen ze. Ach, de oud-katholieke kerk is toch altijd één groot feest.

Sta op en ga! zeggen ze, maar weet je wat ik doe? Ik blijf lekker thuis.

Werkend aan onderlinge verbondenheid 125 jaar Unie van Utrecht (1889-2014)

Nadat geleidelijk aan duidelijk was geworden dat de door het Vaticaanse concilie genomen besluiten over de onfeilbaarheid van de paus door bijna alle (rooms-katholieke) bisschoppen waren erkend en naarmate de organisatie van de jonge bisdommen in Duitsland en Zwitserland zich verstevigde, keken de vijf oud-katholieke bisschoppen uit naar mogelijkheden om een steviger fundament onder hun contacten te leggen. Op 24 september 1889 sloten de aartsbisschop van Utrecht, Johannes Heykamp, de bisschop van Haarlem, Casparus Johannes Rinkel, de bisschop van Deventer, Cornelis Diependaal, de katholieke bisschop van de oud-katholieken in het Duitse Rijk, Joseph Hubert Reinkens, en de bisschop van de Christkatholische Kirche der Schweiz, Eduard Herzog, in de aartsbisschoppelijke woning aan de Mariaplaats in Utrecht de ‘Unie van Utrecht’ van (oud) katholieke bisschoppen.

Het was (en is in zekere zin tot op de dag van vandaag) een unie van bisschoppen, niet van kerken in organisatorische zin. In de oud-katholieke visie is het echter zo dat iemand alleen maar bisschop kan zijn, als er ook sprake is van een plaatselijke kerk; de bisschop staat dus voor de kerk en in die zin is de Unie door de oud-katholieken altijd gevoeld als een unie van onze bisdommen c.q. kerken. Deze Unie, die op de bisschoppenconferentie in 1889

werd gesloten, was verre van vanzelfsprekend. De drie landelijke kerken die hier in hun bisschoppen aan tafel zaten, waren zeer verschillend van aard. Het is waarschijnlijk aan de grote tact en omzichtigheid van bisschop Herzog te danken dat de bisschoppenverklaring uiteindelijk ondertekend werd.

24 september 1889, Nederlands Episcopaat, zij ondertekenden de akte van de Unie van Utrecht

Zelfbewustzijn

De Nederlandse kerk had eeuwenlang gepoogd tot een verzoening met de kerk van Rome te komen. Vernieuwingen en veranderingen had men sinds de breuk van 1723 zoveel mogelijk vermeden. In het eucharistisch gebed werd zelfs de naam van de paus nog genoemd. Aan de andere kant volhardde de kerk in haar principiële standpunten ten opzichte van het gezag van de bisschop van Rome. Elke

nieuwe bisschopsverkiezing en wijding was aan Rome gemeld – telkens gevolgd door de excommunicatie van de pasgewijde bisschop. Met de opbloei die Nederland in economisch en ander opzicht vanaf de jaren '70 van de negentiende eeuw kende, was ook de landelijke kerk een beetje meegegroeid. Hoewel na een tijd van neergang

parochies werden opgeheven, ontstonden er ook nieuwe (IJmuiden) en werden in tal van plaatsen nieuwe, grotere parochiekerken voor de zelfbewuste gemeenschappen gebouwd. De ‘schuilkerk’ werd verlaten. In de beginnende verzuiling deed ook de oud-katholieke kerk op bescheiden schaal mee. De start van het uitgeven van een eigen blad in 1885 (De Oud-Katholiek) is een uitdrukking van het groeiende zelfbewustzijn en elan in onze kerk.

Contacten

De Duitse en de Zwitserse kerk waren nieuwe kerken – niet in hun zelfbeeld, want ze hielden aan de overgeleverde tradities over het gezag in de kerk vast

– maar wel in hun organisatie. In beide kerken was een aantal ingrijpende hervormingen doorgevoerd: de landstaal was ingevoerd in de liturgie, het verplichte celibaat was afgeschaft en de kerken hadden een synodale structuur met een bisschop aan het hoofd gekregen. In de Nederlandse kerk had men dit alles met een zekere ontzetting gade geslagen. Welke kant zou het uit gaan? De eerst zeer hartelijke betrekkingen met de jonge oud-katholieke bewegingen waren na de bisschopswijdingen van

Herzog en Reinkens in 1873 wel wat bekoeld. Sommigen in Nederland vroegen zich zelfs af of men er goed aan gedaan had de twee bisschoppen door de wijding een zekere legitimiteit te verschaffen. Aan de andere kant: er heerste ook een gevoel dat de kerken wel met elkaar in contact zouden moeten blijven. De Nederlandse kerk besefte maar al te goed dat een groot isolement haar ontwikkeling niet altijd goed had gedaan en herinnerde zich ook hoe belangrijk de buitenlandse contacten – destijds vooral met Franse jansenisten – voor de inhoudelijke ontwikkeling geweest waren. Contacten waren in die tijd anders dan nu. Geen internet, geen telefoon, alleen brieven en af en toe een bezoek (per trein en postkoets) zorgden naast de gebruikte taal (Frans en Latijn en in mindere mate Duits) ervoor dat men maar een zeer beperkt beeld van de levenswerkelijkheid van de andere kerk had. Wat men las moest men geloven – en in grote lijnen deed men dat ook. Er was een grote goedwillendheid naar elkaar toe: samen tegen Rome.

Bovendien: de Utrechtse Bisschoppenverklaring van 1889 was kort en krachtig en op een aantal punten tot de uitspraak van Vincentius van Lerinum terug te brengen: *Id teneamus quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est* – We houden vast wat overal, wat altijd en wat van allen geloofd werd. In zekere zin een waar wonderwerk, zeker als je het vergelijkt met huidige oecumenische documenten waar op duizenden bladzijden minder oecumenische eenheid bereikt wordt dan in dit slechts een paar pagina's omvattend document.

Bergen en dalen

Zo kan dan ook gezegd worden dat de bisschoppen, afgezien van natuurlijk regelmatig opkomende verschillen van inzicht, een goede eerste tijd als bisschoppenconferentie beleefden.

Men zag elkaar niet al te veel, maar onderhield uitgebreide schriftelijke contacten met elkaar en met overal in de wereld opkomende (oud-)katholieke bewegingen. De Unie werd in 1907 uitgebreid met de Pools Nationaal Katholieke Kerk (PNCC) in de VS. Hun bisschop Franciszek Hodur werd in 1907 in Utrecht gewijd. Ook de Oud-Katholieke Kerk in Oostenrijk werd lid van de Unie, de Mariavieten in Polen, de Oud-Katholieke Kerk in Kroatië, later die van de Tsjechische Republiek met het bisdom in Warnsdorf.

Maar er waren ook teleurstellingen. Een avontuur met een 'Oud-Katholieke Kerk in Engeland' waarvoor aartsbisschop Gul samen met bisschop Herzog Arnold Harold Matthew in 1908 tot bisschop had gewijd, pakte zeer negatief uit. De verhoudingen

men had een zeer beperkt beeld van de levenswerkelijkheid van de andere kerk

met de Anglicaanse Kerk waren daarna enigszins verstoord. En in de jaren '30 werden de betrekkingen met de Mariavieten in Polen weer verbroken, nadat deze onder leiding van bisschop Kowalski een geheel eigen weg op het gebied van de wijding van vrouwen tot bisschop waren gegaan.

Ook hier bleek weer dat men eigenlijk weinig van de levenswerkelijkheid van de andere kerk wist of begreep en alleen was aangewezen op getuigenissen in brieven en door bezoekers.

Een hoogtepunt was daarentegen het *Bonn*

Agreement, de verklaring van kerkelijke gemeenschap tussen de Anglicaanse en de Oud-Katholieke Kerken in 1931.

Na WO II

Een grote uitdaging voor de Unie was om na de Tweede Wereldoorlog de betrekkingen tussen de bisdommen te herstellen en te normaliseren. Nederland was van de Duitse bezetting bevrijd, Duitsland lag bijna geheel in puin, Oostenrijk was weer zelfstandig en Zwitserland probeerde zijn rol eveneens te hervinden. Op het laatste oud-katholieke congres voor de oorlog in 1938 waren de tegenstellingen binnen de Unie duidelijk naar voren gekomen. Aan de ene kant de Zwitsers die met de theologie van Karl Barth stelling tegen het fascisme namen met de Nederlanders in hun gevolg, aan de andere kant de oud-katholieken uit het Duitse Rijk, die begrip probeerden te krijgen voor hun nationale ontwakens. De scheiding tussen een nationale kerk en een nationaalsocialistische staat bleek voor velen moeilijk te maken.

In 1948 vond weer een congres plaats, deze keer in Hilversum. Hoe zouden de aanwezigen op de enkele Duitse gedelegeerde reageren? Het was een koele ontvangst. De Duitse afvaardiging besefte niet helemaal dat haar aanwezigheid niet geheel vanzelfsprekend was. Van een schuldbelijdenis was zeker geen sprake – eerder van een klagerigheid over het eigen geleden verlies. Het bisdom Warnsdorf in Tsjechië was na de verdrijving (en het vermoorden) van de daar levende Duitsers praktisch verdwenen, bijna alle kerken in Duitsland waren verwoest en er waren tienduizenden oud-katholieke vluchtelingen op pad.

Toch was er ook het besef bij de aanwezigen dat men vooruit moest kijken en de lang geleden gegrondveste vriendschap moest proberen te herstellen. Aartsbisschop Andreas Rinkel en de

Bisschoppen Oud-Katholieken Congres 1894, zittend vlnr: Amandus Czech (Oostenrijk), Casparus Joh. Rinkel (bisschop van Haarlem), Gerardus Gul (bisschop van Utrecht), Josef H. Reinkens (bisschop van Duitsland). Staand vlnr: Eduard Herzog (bisschop van Zwitserland), Janitschev (aartspriester van Rusland), N.B.P. Spit (bisschop van Deventer), Hale (bisschop van Caïro, Noord-Amerika der Episcopal Church)

opeenvolgende bisschoppen Adolf en Urs Kury uit Zwitserland hebben daarbij een belangrijke rol gespeeld.

Verdieping

De veranderingen in de communicatie na 1945, de groeiende welvaart, de uitgebreidere mogelijkheden om te reizen brachten met zich mee dat het steeds makkelijker werd om de andere oud-katholieke kerken ook daadwerkelijk beter te leren kennen. De betrekkingen kregen daardoor een grote verdieping. Maar het bracht ook een hoop risico's met zich mee, omdat men nu ineens 'ook alles van elkaar kon weten'. Vakantiegevangens vertelden over de vieringen die zij hadden meegemaakt bij de ander, er werden ervaringen uitgewisseld rondom verschillende thema's zoals emancipatie. Dat ging soms over de systeemgrenzen van het westen en het Oostblok heen en ook de VS kwam meer in beeld.

vlnr: bisschop Vobbe van Duitsland, de aartsbisschop van Canterbury, Rowan Williams, en aartsbisschop Joris Vercammen in Zürich, 2010

Rondom de bespreking van de openstelling van de ambten voor de vrouw vanaf ongeveer 1976 (waarbij bisschop Geert van Kleef als enige de mening was toegedaan dat dat mogelijk moest zijn) en de tegelijk steeds nadrukkelijker naar voren tredende discussie over het omgaan met homoseksualiteit werd duidelijk dat de verschillen tussen de diverse bisdommen toch wel heel erg groot waren. De levenswerkelijkheid in de landen ligt soms zeer ver uit elkaar. Theologische overeenstemming over een aantal kernvragen rondom het gezag in de kerk bleek dan niet meer voldoende te zijn. De PNCC in de VS trok daaruit de conclusie dat het voor haar beter zou zijn na honderd jaar de Unie te verlaten. De overgebleven bisdommen gaan sindsdien in de Unie een weg van verbonden en soms verzoende verscheidenheid.

De Unie van Utrecht bestaat nog steeds en is springlevend. Maar dat is allerm minst vanzelfsprekend. Zodra je meer van elkaar weet, moet je ook

meer van elkaar verdragen – dat is soms moeizaam. De wederopbloei van de onderlinge contacten na 1945 zou ons kunnen bemoedigen in het zoeken naar een nieuwe weg. Er waren toen letterlijk doden gevallen en toch werd gezocht naar de toekomst. Dan zou het nu – waar de strijd vooral met woorden wordt gevoerd – zeker moeten lukken om optimistisch naar 2039 te kijken: 150 jaar samen!

Robert Frede

Aantallen Oud-Katholieken in de Unie van Utrecht, 2014

Polen 13.000
Zwitserland 13.000
Duitsland 15.300
Oostenrijk 15.000
Nederland 6.000
Tsjechië 2.000
Frankrijk 500 (schatting)
Totaal dus: 65.800
Bron: secretariaat IBC, eigen opgaven van de kerk (bisschoppen)

Een Zwitserse blik

Gastvrij, opener en ook conservatiever

Hoe beleef ik als Zwitserse de Nederlandse kerk? Ik ben opgegroeid in Basel. Het was een parochie die ik altijd heel leuk en levendig vond, waar veel gebeurde, waar veel kon en waar de mensen vrij denken. Doordat ik in de pastorie opgroeide, maakte ik het parochieleven van dichtbij mee. Later woonde ik jaren in Zürich, waar ik echter weinig bij de parochie betrokken was. Toen ik op mijn 35ste naar Nederland (Amsterdam) verhuisde, nu bijna tien jaar geleden, was ik verrast hoe anders de Nederlandse kerk is.

De gastvrijheid viel mij meteen op. Nederlanders zijn veel gastvrijer en vriendelijker dan Zwitsers. Ik werd warm ontvangen in Amsterdam, ik hoorde meteen bij de parochie en was snel geaccepteerd. Zwitsers zijn over het algemeen stugger en geslotener, waardoor dat veel langer zou duren. Ook is de Nederlandse kerk opener wat betreft vrouwen, homo's en lesbiennes.

Maar er zijn ook dingen die ik lastig vond en vind. Ik had al veel Nederlanders ontmoet, met name in internationale jeugdkampen en op een congres. Ik wist dat ze soms (in mijn waarneming dan) erg streng kunnen zijn. Dat klopt weliswaar lang niet voor iedereen. Maar toch werd ik erdoor verrast hoe sterk ik deze strengheid voelde en nog steeds voel. Inmiddels weet ik dat dit met de jansenistische traditie te maken heeft, die in Zwitserland niet bestaat.

Ik vind bijvoorbeeld de enorme druk die uitgeoefend wordt om elke zondag naar de kerk te gaan soms lastig en vervelend. Ik wil niet elke zondag naar de kerk en ik kan dat ook niet. Laat mensen zelf kiezen hoe ze leven, laat de verschillen er zijn. In sommige opzichten zie ik de kerk in Nederland

ook als conservatiever dan de Zwitserse. Ik had daar in het begin (en soms nu nog) veel moeite mee. De diensten zijn bijvoorbeeld zeer traditioneel. Daarin is in mijn waarneming weinig beweging mogelijk, want door velen niet gewenst. In Amsterdam zijn veel van de 'nieuwe' parochiënen onder andere vanwege de traditionele dienst lid geworden. Ik hoor dus bij een minderheid, en dat accepteer ik. Ook de afwezigheid van het dagelijkse leven in de kerk vind ik jammer. Het blijft soms heel abstract en academisch.

Een ander groot verschil is de manier waarop de kerk bestuurd en waarop beleid gemaakt wordt. De verschillende politieke tradities van beide landen hebben daar duidelijk invloed op, en dat vind ik boeiend om te zien. En ik vind het een leuke uitdaging om als synodaal ermee te maken te hebben. Veel verschillen dus. Sommige vind ik heel fijn, sommige minder.

Alexandra Gerny

Verschillen in uitvoering

In Poolse liturgie meer nadruk op gebed

Pools Katholieke kerk in Boguszow-Gorce

Interieur in kerk Boguszow-Gorce

Dit jaar vieren wij het 125-jarig bestaan van de Unie van Utrecht, de unie van oud-katholieke kerken van verschillende landen, waaronder Polen. Hoewel deze kerken dezelfde uitgangspunten delen, is het frappant dat er in de praktijk toch verschillen bestaan. Het meest opvallend is dat er in de Poolse kerk geen vrouwelijke priesters en diaconen zijn, al heeft zij de toelating van vrouwen tot het ambt niet afgewezen. De meest gebruikelijke verklaring hiervoor is dat de Rooms-Katholieke Kerk in Polen, waartoe negentig procent van de bevolking hoort, een uitgesproken negatief standpunt tegenover een actieve rol van vrouwen in de kerk heeft. Het is daarom moeilijk om in het conservatieve Polen een kleine gemeenschap mee te krijgen in deze innovatie. Waarschijnlijk zal de Oud-Katholiek Kerk in Polen wachten op de eerste vrouwelijke priester uit Rome ... en dat kan nog lang duren.

Ook in de liturgie kunnen wij de invloed van de Rooms-Katholieke Kerk zien. Waar de OKK in Nederland veel gebruik maakt van gezangen, ligt in Polen de nadruk op het gebed. Natuurlijk zingen wij wel, maar er is een veel minder grote keuze aan liederen en het koor heeft lang niet zo'n belangrijke rol als in Nederland. Het is ook in lang niet iedere parochie gebruikelijk dat gelovigen de communie onder twee gedaanten, brood en wijn, ontvangen; meestal wordt alleen de hostie uitgedeeld.

Ik noem ook nog graag nog de oecumenische diensten: die worden in Nederland duidelijker veel vaker gevierd dan in Polen. Al die verschillen zou ik willen omschrijven als: dezelfde visie, maar soms in een andere uitvoering. De kerk is en blijft een instituut met een eigen beleid, dat toch open moet blijven staan voor de gemeenschap om samen met haar te kunnen

bewegen. Ik ervaar het als een rijkdom, dat ik uit die twee prachtige kerken het mooiste op zo veel verschillende manieren kan beleven.

Marta Schouten - Kropielnicka

De parochie Amersfoort, waar Marta parochiaan is, heeft een vriendschapsband met de parochie in Boguszow-Gorce in zuid-west Polen. In 2008 is een groep Poolse jongeren te gast geweest in Amersfoort, nadat eerder jongeren uit die stad de Poolse parochie hadden bezocht.

De Tsjechische Oud-Katholieke Kerk

Wederopbouw na communisme

Dessendorf

Kort na 1870 is in het gebied van de Tsjechische Republiek, net als in Duitsland en Zwitserland, onder de Duitstalige bevolking vooral in Noord-Bohemen een oud-katholieke kerk met als centrum Warnsdorf ontstaan. Omstreeks 1900 begon de priester František Iška in Praag een Tsjechischstalige oud-katholieke gemeente te vormen. Sinds het begin profileert deze gemeente zich als een nationaal-kerkelijke beweging, die zich sterk verbonden voelt met oudere religieuze bewegingen, zoals de Tsjechische Reformatie. De beide oud-katholieke bewegingen – Duitstalig en Tsjechischstalig – bleven onder één dak praktisch tot 1945.

Na de Tweede Wereldoorlog moesten alle Duitsers de toenmalige Tjechoslowaakse Republiek verlaten en slechts het Tsjechischstalige deel van de Oud-Katholieke Kerk bleef over. Dit was

getalsmatig een sterke minderheid, maar men heeft toch geprobeerd de traditionele gemeenten in Noord-Bohemen (Warnsdorf, Gablonz, Dessendorf) met nieuw leven te vullen.

In het jaar 1948 kwam er echter een tweede plaag: de communistische machtsovername. Het nieuwe regime stond zeer vijandig tegenover de kerk en de oud-katholieken gemeenten hebben veel jaren slechts een schaduwbestaan geleid. Dat is in het jaar 1968 met de 'Praagse lente' enigszins veranderd. De autoriteiten stonden zelfs een bisschopswijding toe. De nieuw gewijde bisschop kon zijn ambt echter maar een paar jaar vrij uitoefenen. Na de invasie van het Sovjetleger begon de tijd van de 'normalisatie', waarin de positie van de kerken weer verslechterde. De bisschop kreeg huisarrest opgelegd en het kerkbestuur werd overgenomen door mensen die met de veiligheidsdienst van de staat collaboreerden. Parallel aan de officiële kerkstructuur vormde zich een ondergrondse kerk door geestelijken die de bisschop trouw gebleven zijn.

Na de Wende, het ineenstorten van de communistische dictatuur in 1989, was het juist die ondergrondse kerk die de leiding van de kerk weer op zich nam. De nieuwe, democratische regering erkende de oude bisschop als enige rechtmatige

vertegenwoordiger van de kerk en in het jaar 1990 vond de zogenaamde vernieuwingsynode plaats. Na veertig jaar communisme was de kerk bijna vernietigd. Onder vicaris-generaal, later bisschop Dušan Hejbal vond een wederopbouw plaats, die tot op heden duurt.

Tegenwoordig is de Tsjechische kerk een dynamische, jonge en groeiende kerkgemeenschap. Ze bestaat uit traditionele gemeenten, die in de negentiende eeuw door de Duitstalige oud-katholieken in Noord-Bohemen opgericht zijn en uit nieuwe gemeenten, die pas sinds 1990 ontstaan zijn. De Tsjechische Oud-Katholieke Kerk maakt ernst van de erfenis van de Tsjechische Reformatie en de Ultraquisten, die in de vijftiende tot zeventiende eeuw een onafhankelijke Tsjechische kerk vertegenwoordigden, en probeert een op de toekomst gericht katholiek alternatief te bieden. En niet zonder succes. Onder de traditionele christelijke kerken in Tsjechië is de Oud-Katholieke Kerk de enige die groeit. Ze is vooral aantrekkelijk voor jonge academici. Een studie uit het jaar 2009 heeft aangetoond dat de gemiddelde leeftijd van een Tsjechische oud-katholiek op 43 ligt en bijna vijftig procent van de oud-katholieke gelovigen heeft een academische opleiding.

Petr Vlnš

Duitse kerk in proces van vernieuwing

Milieuvernuwing uitdaging voor pastoraat

Wie op de kaart van Duitsland de oud-katholieke parochies opzoekt, ziet direct, hoe het kerkelijke landschap er in de negentiende eeuw uitzag. In de gebieden waar de bevolking in meerderheid katholiek was, vooral in Baden en langs de Rijn, ontstonden na het Eerste Vaticaanse Concilie van 1870 de meeste oud-katholieke parochies. In het noorden en oosten van Duitsland is het oud-katholicisme slechts spaarzaam vertegenwoordigd. Zodoende is Bonn als zetel van de bisschop, als bestuurlijk centrum en als plaats van de priesteropleiding ideaal: van hieruit zijn bijna alle parochies binnen vijf uur te bereiken.

Hiermee is ook al een wezenlijk verschil met de Oud-Katholieke Kerken van Nederland en Zwitserland aangegeven: de afstanden tussen de parochies zijn vaak groot. Dat merk ik vooral als bisschop, want in een parochie gaan vormen – per jaar een keer of tien – is zonder overnachting bijna niet te doen. Maar ook veel parochianen moeten er lange reizen voor over hebben om deel te nemen aan het leven van hun parochie. – Behalve als zij in Zuid-Baden wonen, waar de parochies plattelandsgemeenten zijn met een heel eigen karakter.

In de Duitse kerk is sinds ruim dertig jaar een verheugend en voortdurend proces van vernieuwing gaande. Het gemeentelven is bonter en levendiger geworden, zowel liturgisch in de kerkdiensten, als in de activiteiten daaromheen. Zo worden er per jaar en per dekenaat thema-weekenden gehouden, die zich vooral richten op gezinnen: met zo'n 70 – 150 deelnemers per weekend!

Dat dit kerkelijke elan niet afneemt, blijkt uit de stichting van een nieuwe parochie in het hoge Noorden, in Wilhelmshaven, begin dit jaar, maar

ook uit nieuwe kerken. In de Advent kon de parochie in Koblenz een kerk en een parochiecentrum overnemen van de Evangelische Kirche; de parochies van Hannover en Augsburg vierden in 2011 en 2012 de wijding van nieuwe kerkgebouwen. In Dortmund is men met een christelijke gemeenschap in onderhandeling over de overname van een kerkgebouw. In Bonn hebben we, naast de parochiekerk van de St. Cyprian, sinds twee jaar voor het eerst een bisschopskerk, de Name Jesu Kirche. Ook al wordt de Kerk gebouwd met levende stenen, dan blijft toch staan, dat een parochie die voor zichzelf geen toekomst ziet, ook niet meer in gebouwen investeert.

Al tientallen jaren geldt, dat tegenover een uitschrijving uit een parochie, drie of vier toetredingen

staan. De parochies groeien voornamelijk door toetredingen. Uit recent wetenschappelijk onderzoek blijkt, dat vooral academisch opgeleiden tot onze kerk toetreden. Voor de leeftijdsgroep boven achttien jaar geldt dat bij drie van de vier toetredingen. Dat heeft natuurlijk tot gevolg, dat ook onze kerk lijdt onder het fenomeen, dat de wetenschap 'milieuvernuwing' noemt, wat inhoudt, dat er bepaalde maatschappelijke groepen zijn, die in onze gemeenten nauwelijks vertegenwoordigd zijn. Daarin ligt een uitdaging voor het pastoraat, als de kerk de aanspraak niet wil opgeven, er voor alle mensen te zijn.

Matthias Ring
(vertaling Fiete Smit - Maan)

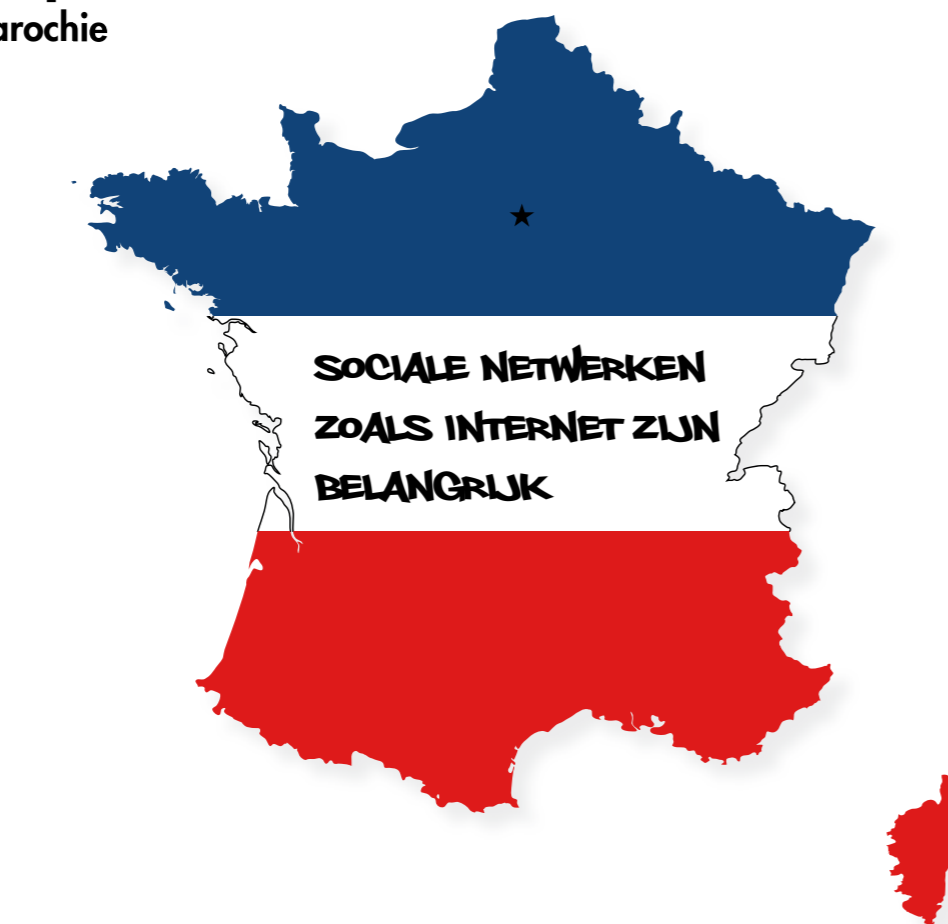
Ideeënlab in Frankrijk

Meer basisgemeenschap dan parochie

Een beschouwing van een Franstalige Zwitser over 'la MIVICA' (Mission Vieille-Catholique: Oud-Katholieke Missie). Op het eerste gezicht lijkt het wel wat vreemd om vanuit Franstalig Zwitserland te bekijken wat zich afspeelt in Frankrijk en in België in de Oud-Katholieke Missie.

We zien dat op verschillende plaatsen kleine groepen ontstaan of zich ontwikkelen en dat die dan besluiten om 'oud-katholiek' te worden. Een dergelijke ontwikkeling is te vergelijken met wat vandaag ook gebeurt in Zwitserland, waar bisschop Harald merkt dat de christelijk-katholieke (oud-katholieke) parochies in de steden ongeveer twintig procent nieuwe leden tellen. Het is dan ook heel interessant de beweegredenen te kennen van deze nieuwe leden van de MIVICA om te kunnen zien of er een vergelijking mogelijk is met wat er zich afspeelt in de 'historische' oud-katholieke kerken. Ik stel vast dat er iets bijzonders plaats vindt in de MIVICA: behalve in Prisches (Noord Frankrijk) en in Toulon, zijn er geen klassieke parochies waar men elke zondag samenkomt. Het zijn eerder basisgemeenschappen die zich gevormd hebben. Dit brengt slechts een relatieve zichtbaarheid mee en de contactmogelijkheden zijn dan ook moeilijker, maar anderzijds brengt dit een grotere vrijheid met zich mee. Daarom zijn hier sociale netwerken (zoals internet) heel belangrijk om de contacten uit te breiden en frequenter te maken.

Als ik deze feiten bekijk, dan heb ik de indruk dat de MIVICA een soort 'ideeënlab' kan zijn om na te gaan wat de toekomst zal zijn van onze kerken in Zwitserland, Duitsland en in Nederland. Onze kerk van morgen moet heel wat uitdagingen aangaan. Bijvoorbeeld: hoe de zending van de kerk

veilig te stellen zonder financiële middelen, zonder kerkgebouw of zonder ontmoetings- of vormingscentrum? Hoe 'realistische' statuten opstellen die nog de episcopaal-synodale structuur (waarop we zo trots zijn) kunnen verenigen met de werkelijkheid aan de basis en met de grote verspreiding van de leden? Hoe de oud-katholieke geest leren kennen aan mensen die zich bij ons aansluiten? Over deze vragen wordt ook van gedachten gewisseld in Zwitserland en waar het nog niet gebeurt

zal dat moeten in de komende jaren. Toch is er ook een belangrijk verschil, ik bedoel dan de kwetsbaarheid van de ontwikkeling die we meemaken in de MIVICA, waar haast geen historische basis voor handen is. Alleen de toekomst zal ons leren of we hierin een kans mogen zien of een moeilijk te overwinnen handicap.

*Jean-Claude Mokry, bisschoppelijk vicaris
(Vertaling Jan van Handenhoven)*

Bekend bij de doorsnee-Oostenrijker

In beginsel een liberale kerk

Döllingerplatz

Het land Oostenrijk strekt zich uit van de Rijn tot de Hongaarse grens. In Wenen wonen de meeste oud-katholieken. Daar zijn vier parochies – enige jaren geleden waren het er zelfs zes. Er zijn twee soorten Oostenrijkers: Weense Oostenrijkers en andere Oostenrijkers. Deze laatsten wonen in de deelstaten – al is Wenen zelf ook een deelstaat. In de deelstaten gaat het goed met de Oud-Katholieke Kerk; behalve in Burgenland is er in iedere deelstaat een parochie, in Oberösterreich zijn er twee en Vorarlberg valt onder de parochie Salzburg. Het lukt tegenwoordig niet meer om vanaf de Rijn tot aan de Hongaarse grens voor de hele Oostenrijkse kerk één eigen identiteit te ontdekken en onder woorden te brengen. Er zijn veel identiteiten: van rechts tot links, van conservatief tot

modern. In het kerkelijke leven in de grote parochies in de deelstaten zijn hier en daar nog trekjes van een volkskerk te vinden. Wenen vervult de rol van kerkelijk bestuurscentrum. Daar worden de kerkelijke bijdragen geïnd en van daaruit worden de kerkelijke honoraria uitgekeerd. De Weense parochies verkeren in de gelukkige omstandigheid dat zij met elkaar kunnen samenwerken. Dat is in de rest van Oostenrijk nauwelijks mogelijk vanwege de grote afstanden. In Salzburg wil men jeugdkampen organiseren, samen met jongeren uit Duitsland. Elk initiatief om met en tussen meerdere parochies iets te organiseren, is moeilijk te realiseren – en Wenen is voor de meesten te ver weg. Een verbindende schakel in de kerk is de bisschop. Zijn taak is het

de gemeenten bij elkaar te houden. De positie van de bisschop is in Oostenrijk echter – volgens het statuut van de kerk – zwakker dan in de andere kerken in Centraal Europa. Bisschop dr. Johannes Okoro geniet groot aanzien op grond van zijn persoonlijkheid, zijn gezag en autoriteit.

De synodale structuur van de Oostenrijkse kerk is sterk ontwikkeld. De kerkbesturen hebben veel rechten en bevoegdheden, meer dan in Duitsland. De Synodale Raad neemt samen met de bisschop bijna alle beslissingen over personen en ook de financiële beslissingen die betrekking hebben op het hele bisdom. Bijzonder is dat een leek, mevrouw dr. Karin Hofbauer, samen met de bisschop de kerk naar buiten vertegenwoordigt.

Wat hun aantal betreft, zijn de oud-katholieken alleen in Wenen van belang – Oostenrijk is een rooms-katholiek land. Het aantal leden van de Rooms-Katholieke Kerk is weliswaar tot onder de vijftig procent van het inwonertal van Wenen gedaald, maar dat wordt veroorzaakt door het grote aantal immigranten. De oud-katholieken spelen maatschappelijk gezien geen rol van betekenis. Maar de Oostenrijkse Oud-Katholieke Kerk is bij de doorsnee-Oostenrijkers wel bekend. Dat komt doordat ze bereid is ook mensen zonder kerkelijke binding kerkelijk te begraven. Daardoor heeft de Oud-Katholieke Kerk hier nog een goede naam.

De Oostenrijkse kerk is in beginsel een liberale kerk. Oud-katholieken geloven niet in de kerk en zij strijden niet over het geloof, behalve als zij bestreden worden. Oud-katholieken zullen niet voor de kerk sterven, maar zij verdedigen hun kerk en zijn blij dat zij er is.

*Erich Ickelsheimer
(vertaling Fiete Smit - Maan)*

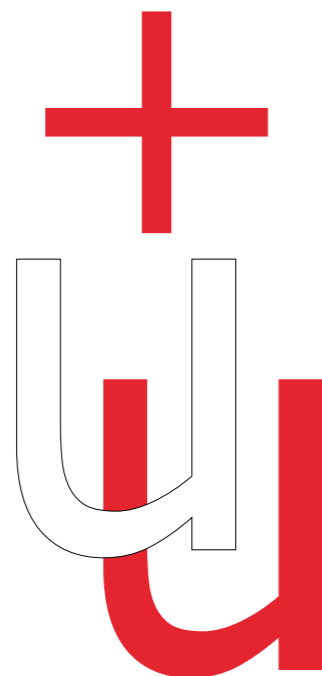
Unie van Utrecht - Wat vieren we eigenlijk?

En waar liggen de uitdagingen?

Waarom vieren we ronde verjaardagen of jubilea uitbundig? Het zijn gelegenheden om de balans op te maken en zich te bezinnen op wat was, wat is en wat komen gaat. We willen vieren dat we ondanks alle veranderingen in wezen nog steeds dezelfde zijn als voorheen – daarom kijken we vaak naar de beginselen – en putten uit een gezamenlijke viering moed voor toekomstige uitdagingen. Dit geldt niet alleen voor personen, maar ook voor organisaties. Dit jaar vieren we dat de Unie van Utrecht 125 jaar bestaat. Wat is er bereikt? Wat valt er te vieren? Waar liggen toekomstige uitdagingen?

We zijn er nog – samen!

De Unie van Utrecht is een levende gemeenschap: De bisschoppen die in 1889 de verklaring van Utrecht ondertekenden, wisten zich gesteund door hun kerken. Aan de aaneensluiting was een tijd van hoogte- en dieptepunten in de relaties tussen de kerk van Nederland aan de ene kant en de na het Vaticaanse concilie ontstane oud-katholieke bisdommen in Duitsland, Zwitserland en de toenmalige Habsburgse Monarchie aan de andere kant vooraf gegaan. Zij hadden te maken met verschillen onder meer in de vraag van het priesterhuwelijk, in de visie op Rome en in de mogelijkheid om ook leken in het kerkelijk bestuur te laten participeren. De ontwikkeling tot ‘internationalisering’ was een algemene trend: In 1888 besloot het negende Duitse congres van oud-katholieken te Heidelberg om voortaan internationale congressen te houden. Een jaar later sloten de bisschoppen zich aaneen tot de Unie van Utrecht. De congressen werden – evenals een wetenschappelijk tijdschrift, het

‘Internationale Kirchliche Zeitschrift’ (IKZ) – als belangrijke fora beschouwd voor de uitwisseling omtrent oud-katholieke belangen. De Unie van Utrecht blijft levend wanneer ze ook in de toekomst gedragen blijft door alle kerken en hun leden. De bisschoppen komt hierbij een bijzondere, maar niet de enige verantwoordelijkheid toe.

Naast de bisschoppenconferentie (IBC) beschikt de Unie van Utrecht over enkele andere verbindende organen en instituties: de internationale oud-katholieken-congressen en de IKZ zijn de oudste. Daarnaast zijn in de loop van de twintigste eeuw andere internationale verbintenissen – zoals

internationale samenwerkingsverbanden tussen sociaal-diakonale, jongeren- en vrouwenorganisaties, het lekenforum – ontstaan (en sommige ook weer verdwenen). Naast deze samenwerking op organisatorisch-structureel vlak is ook theologische samenwerking van belang, bijvoorbeeld tussen de theologische opleidingen, maar ook door internationale theologenconferenties en de internationale commissie voor liturgie.

Wat valt er te vieren?

De oprichting van de Unie van Utrecht betekende een versterking van de relaties tussen die onafhankelijke katholieke kerken in west en oost, die zich de oecumenische bevoegdheid eigen hadden gemaakt. Het was bovendien een bovennationaal verband. Een katholieke kerk leeft in dialoog en relaties – anders loopt ze gevaar zelf gecentreerd te worden en uiteindelijk dood te bloeden. De oprichting van de Unie had echter ook tot gevolg dat de kerken een stukje onafhankelijkheid inleverden: men moest nu naar elkaar luisteren en bij problemen kijken hoe men gezamenlijk verder kon.

Toen in 1989 honderd jaar Unie van Utrecht gevierd werd, keken sommigen met zorg naar de toekomst: hoe zouden zich de relaties met de anglicanen en orthodoxen ontwikkelen, welke kant zou de discussie over de toelating van vrouwen tot het ambt uitgaan? Zou het lukken, de Unie bij elkaar te houden of zou ze uit elkaar vallen? De Unie is niet uit elkaar gevallen, maar de Pools Nationaal Katholieke Kerk in de VS heeft in 2003 de Unie verlaten. In tegenstelling tot de Nederlandse en de Duitstalige kerken, die na 1889 door regelmatig

Ontmoeting seminariestudenten in Parijs

Idem in Port-Royal

vertaalslag naar vandaag

overleg en uitwisseling ook theologisch naar elkaar toe groeiden, slaagden de Amerikaanse en Europese kerken er niet in elkaar op theologisch terrein te vinden, mede door de geografische afstand; de kwestie van de wijding van vrouwen was alleen het topje van een ijsberg. Voor toekomstige moeilijke vraagstukken voorziet het Statuut van de IBC in een procedure van discussie, besluitvorming en receptie. Daarbij blijven de lokale kerken en de Unie als geheel in het vizier. Dit is een reden tot vieren: dat de Unie flexibel genoeg bleek om een intern conflict, dat veel spanning met zich meebracht, op te lossen en daarbij ruimte te scheppen voor eenheid en verschil. En wellicht het belangrijkste is: dat ze hiervan voor toekomstige processen kon leren.

Waar liggen de toekomstige uitdagingen?

De verklaring van Utrecht, die alle bisschoppen tekenden, is een theologisch document dat de toenmalige theologische geschilpunten met Rome weerspiegelt, onder meer de positie van de bisschop van Rome, maar ook de rol van leken en van de theologie in het leven van de kerk. De verklaring was nooit bedoeld als ‘confessionele’ standpuntbepaling. We vinden daarin de visie op kerkhervorming en het oecumenische profiel van

de Oud-Katholieke Kerk. Volgen wij nog steeds dit spoor? En hoe kan dit theologisch programma worden vertaald naar vandaag?

Oecumenisch bezien hebben de oud-katholieken altijd levendige relaties met de anglicanen en de orthodoxie onderhouden; in de laatste decennia zijn er nieuwe gesprekspartners bij gekomen. Op dit moment liggen dialoogresultaten op de tafel met de Rooms-Katholieke Kerk, met de Kerk van Zweden en met de Indiase Mar-Thoma-kerk. Hoe landen deze resultaten bij de basis? Zou een congres niet een aangewezen plek zijn om grondig geïnformeerd te worden en over ons oecumenisch profiel te discussiëren?

Naar binnen toe lijken de oud-katholieke kerken zich vandaag vooral liberaal en open op te stellen: open tegenover ontwikkelingen in de samenleving, op het gebied van ethische vragen enzovoort. Nog steeds wordt in de regel een beroep gedaan op het eigen geweten van ieder individu. Het is echter de vraag of dit vandaag ten overstaan van de nieuwe onoverzichtelijkheid daadwerkelijk het individu helpt bij het nemen van gewetensvolle besluiten. En waar blijft het ‘conservatieve’ aspect, dat ook deel van onze geschiedenis is? Waren onze voorouders in 1870 niet behoudend toen ze tegen

de nieuwe machtspositie van de paus ingingen? Wilden ze in 1723 niet vasthouden aan bepaalde overgeleverde structuren van kerk en spirituele praktijk? Waarin willen we vandaag als oud-katholieken ‘conservatief’ zijn?

Vroeger was het anti-roomse affect een belangrijke bindende factor. Wat houdt ons vandaag de dag bij elkaar? Waarvoor willen we ons als oud-katholieken samen inzetten? Hoe vullen we ‘vrijheid’ in – individueel en collectief, theologisch, spiritueel, gerelateerd aan maatschappelijke vraagstukken?

In de 125 jaar van het bestaan van de Unie van Utrecht hebben de oud-katholieke kerken een gezamenlijke identiteit ontwikkeld, die de vrijheid van elke kerk respecteert en een gezamenlijk handelen mogelijk maakt. Die gezamenlijke identiteit moet ieder tijdvak opnieuw met hetzelfde respect ontdekt en ontwikkeld worden – op basis van een degelijke kennis van ons verleden en een open blik naar de toekomst.

Angela Berlis

Angela Berlis is professor voor geschiedenis van het oud-katholicisme en algemene kerkgeschiedenis, Departement für Christkatholische Theologie, Universiteit Bern.

Verbonden met het dagelijks leven

Christen-zijn op oud-katholieke wijze

W e gaan tijdens het Oud-Katholiek Congres 2014 samen op weg om meer dan ooit duidelijk te maken hoe we als levende kerk de verbinding maken met het leven. Verbonden met de dingen van alle dag, de kleine en grote vragen waarop we als gelovige individueel, maar ook in gemeenschap met elkaar, een antwoord formuleren of tenminste een begaanbare weg proberen te banen. Dit alles in navolging van het woord van Jezus Christus.

Het congres biedt de mogelijkheid om met elkaar in gesprek te gaan over de grenzen van de eigen parochie heen. We breken figuurlijk uit onze cocon. We wagen het erop om onze comfortzone te verlaten en ons open te stellen voor wat minder of niet gekend is. Mensen uit verschillende landen, met een verschillende achtergrond en een eigen geschiedenis mogen we biddend, zingend, vierend en feestend ontmoeten. Dit is de taal die we met zijn allen verstaan. Zo ontstaat er ruimte om open en ontvankelijk te luisteren en in verbondenheid elkaar te ontmoeten en met elkaar te zoeken naar de goede weg.

Dialogo

Ontmoeting staat dan ook op tal van manieren centraal in het programma. Dit hebben we vorm gegeven aan de hand van workshops waarin thema's besproken worden die ertoe doen. Denk daarbij aan: ervaringen in de oecumene, omgaan met verlies, geloven over grenzen heen, ouderenzorg, eenwording van Europa, gemeenschap zijn in deze tijd, stadsnatuur en scharrelkids, de financiële crisis enzovoort. Het uitgebreide programma vindt u op www.okcongres2014.com. In dialoog met elkaar zoeken we samen naar richtingwijzers om een eigentijds en gelovig antwoord te vinden op deze kwesties. Samen zetten we onze zoektocht naar wat er ten diepste in ons leeft in een gelovig perspectief. We vertalen het als het ware. Op deze manier elkaar ontmoeten schept verbondenheid en verbonden worden. Vanuit deze verbondenheid participeren we op een gelovige manier, doen we mee op de plaats waar we geroepen worden in deze wereld. Ieder op zijn eigen manier, met eigen mogelijkheden en gaven, maar steeds in de wetenschap dat je niet alleen bent. Je voelt je gedragen in het besef dat: 'we samen gesmeed zijn tot één volk, dat leven mag uit Gods Liefde.' (Brochure *Sta op en ga!*, blz 7)

Unie

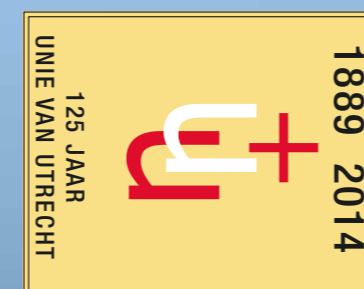
Het Internationaal Oud-Katholiek Congres 2014 biedt ons ook de gelegenheid om het zoeken van mensen uit verschillende landen samen te vieren. Honderdvijfentwintig jaar geleden is de start gemaakt van een grote beweging van mensen. Gelovigen van toen vonden het de moeite waard om zich in geloof met elkaar te verbinden. Dit in de overtuiging dat de geloofsgemeenschap zijn plaats kent in de eigen cultuur zonder het grotere geheel uit het oog te verliezen. We mogen tijdens de viering van 125 jaar Unie van Utrecht nog

steeds of opnieuw getuige zijn van die verbondenheid met elkaar. En dat we met nog zo veel mensen verbonden zijn, krijgt handen en voeten op zaterdagochtend tijdens de talkshow. Even wanen we ons dan als gasten bij de opname van het programma College Tour. Op eigentijdse wijze worden er getuigenissen gegeven in interactie met Karin Schaub, onze speciale gast. Het belooft boeiend en leuk te worden. Zo wordt duidelijk wat de betekenis en waarde is van onze kerk voor andere kerken. Zo wordt onze kleur op het palet van

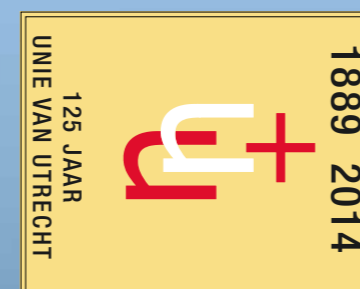
kleuren van allerlei christelijke gezindten zichtbaarder en helderder.

Die drie septemberdagen in Utrecht beloven boeiend en ontspannend te worden. Het Oud-Katholiek Congres 2014 en de viering van 125 jaar Unie van Utrecht zijn bijzondere gebeurtenissen die hopelijk veel deelnemers uit binnen- en buitenland gaan meemaken.

*Hilde Witters,
lid congrescomité*

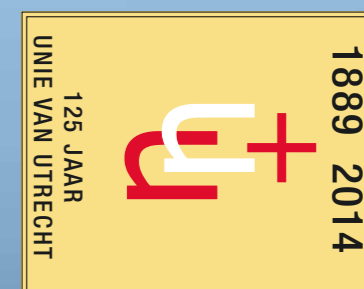
Het congres 2014 begint op donderdag 18 september en eindigt op zondag 21 september. U kunt ook als vrijwilliger met inzet van handen en spandiensten het congres meemaken. Een congreskaart voor het hele congres inclusief lunches en avondeten, maar zonder logies, kost: € 145. Een dagkaart voor vrijdag en zaterdag, inclusief lunch en avondeten kost € 75 per dag. Kinderen tot 12 jaar betalen geen congresbijdrage.

'Tijdens het congres wordt duidelijk wat 'autonomie van de plaatselijke kerk' werkelijk betekent. Zo vele verschillen, zo anders dan ik het gewend ben, zo veel rijkdom en toch verbonden in hetzelfde geloof! Anoniem

'Weet u, hoe de Babylonische spraakverwarring geklonken heeft? Volgens mij hoor je het, als veel mensen in verschillende talen hetzelfde gezang zingen of het Onze Vader bidden. Je raakt volkomen gedesoriënteerd! Maar het is wel om te lachen - een heilig lachen, want iedereen zingt of bidt dan vurig en oprecht tot eer van God! Fiete Smit - Maan

'Veel malen (10x) met enthousiasme deelnemer geweest aan de congressen. Ervaren dat oud-katholiek zijn veel groter is dan in Nederland; thema's inspirerend, om over na te denken! Goof de Rijk

JONG EN INTERNATIONAAL

en dan is het september. Na een zomer vol vakantieplezier en alweer een paar weken les of werk word je verwacht in Utrecht voor een lang weekend op het internationaal oud-katholiek jongerencongres. hoe leuk is dat ???

Niet iedereen daar is super kerkelijk

‘Dat jongerencongres is voor mij een voortzetting van mijn vakantie,’ zegt Ruth Coemans. Al drie keer eerder heeft Ruth (20 jaar) zo’n oud-katholiek congres meegemaakt. Na Praag en Freiburg volgde in 2010 Zürich. Samen met destijds pastoraal werker en nu inmiddels pastoor Robin Voorn en jongerenpastor Jutta Eilander bivakkeerde de groep jongeren daar in een Zwitsers scoutingshuis (zeg maar bunker, volgens Ruth). Met de tram pendelden ze zo nu en dan naar de Augustinerkirche, waar ook de andere en niet meer zo jonge deelnemers aan het congres bijeenkwamen voor vieringen en activiteiten.

Ruth: ‘Tijdens mijn vakantie wil ik ontspannen en ben ik op zoek naar nieuwe ontmoetingen en nieuwe ontdekkingen. Die vind je ook op het jongerencongres. Voor een deel is dat congres goed te vergelijken met een zomerkamp. Het lekkere losse van samen de dag doorbrengen met het doen van leuke dingen (de burens van de bunker in Zürich waren de dieren van een dierentuin!) en ‘s avonds staren in de vlammen van een kampvuur. En daarnaast doe je veel nieuwe ervaringen op: je ontmoet mensen die je daarvoor niet kende, je hoort meningen van anderen die gespreksonderwerpen vanuit hun eigen situatie belichten.’

Verrassend

Iedere congresganger brengt een eigen cultuur en eigen denkbeelden mee; over geloven, over kerk, over werken en studeren, over Europa, over de aarde, over het leven. Volgens Ruth is het samen met anderen optrekken een plezierige en ook zo nu en dan verrassende besteding van een lang weekend. Neem bijvoorbeeld communicatie. Stel, je raakt in gesprek met een oud-katholiek uit Tsjechië. Allebei zoek je naar woorden om de ander te vertellen wat je te zeggen hebt. Je denkt als vanzelf beter na bij over hoe je het zegt, formuleert kernachtiger je mening. Luisteren naar de ander gaat ook intensiever, je wilt tenslotte niets missen van

wat gezegd wordt. ‘Een taalbarrière is er niet,’ verzekert Ruth mij, ‘en naast het vinden van de juiste woorden word je ook heel creatief in gebarentaal!’

Meerwaarde

De jongeren die zich aanmelden voor het Congres 2014, overnachten iets buiten de stad Utrecht in een jeugdherberg aan de Kromme Rijn. Daar wordt ook een eigen programma gevolgd, met discussies, een project in de stad waarbij de handen uit de mouwen gestoken moeten worden, een blik op de toekomst en meer. Zo nu en dan wordt de fiets gepakt om aan te sluiten bij een workshop of een viering bij het reguliere congres in de binnenstad. Voor Ruth is het kunnen volgen van een eigen jongerenprogramma tijdens de dagen van het Congres belangrijk. ‘Je bent dan tussen leeftijdsgenoten, mensen die in een zelfde levensfase zitten, die meestal ook op school zitten of een studie volgen en bezig zijn hun eigen weg te zoeken. Met zo’n jongerenprogramma ben je eerder bezig met zaken die ons bezighouden. Een gesprek met een volwassene is vaak toch op een andere golflengte. Wat ook heel leuk is, is om je als groep te kunnen laten zien op dat grote congres. Veel oud-katholieke jongeren zijn eenlingen in hun eigen parochie of in de minderheid, vallen eigenlijk nauwelijks op. Het voelt heel prettig om tijdens zo’n internationaal congres, dat echt indrukwekkend groot is, als jongerengroep bijvoorbeeld een aantal banken in de kerk te bezetten als nadrukkelijk onderdeel van die oud-katholieke kerk.’

Facebook

Veel contacten blijven na het congres bestaan. Zo ontmoette Ruth een aantal van de Nederlandse congresjongeren weer bij de jongerensynode. De meest gebruikte manier om elkaar weer op te zoeken is toch Facebook. Daar wisselt ze wel en wee uit met Klara uit Nederland, Olga uit Polen en vele anderen. Ruth: ‘Het is niet zo dat iedere

jongere die op het congres komt super kerkelijk is. Wel staan we allemaal volop in de wereld en hebben we in ieder geval aandacht voor religie. Dat geeft een grote saamhorigheid. Daarom is het ook zo prettig om na het congres nog steeds van alles met elkaar te delen. Ik hoop echt dat heel veel jongeren zich aanmelden en in september naar Utrecht komen. Het congres begint al op donderdagmiddag, midden in een lesweek...Voor Nederlandse jongeren is het soms mogelijk om officieel vrij te krijgen van school. Jutta of Robin schrijven graag een briefje voor je. Later instromen kan ook nog. Die jeugdherberg heeft bedden genoeg!’

Inge van Maaren

Het Internationaal Oud-Katholiek Jongerencongres is een onderdeel van het Internationaal Oud-Katholiek Congres. Het wordt gehouden in Utrecht van 18 september 2014 's middags tot en met 21 september 2014 's middags. Instromen op 18 september 's avonds of 19 september 's avonds is ook mogelijk. Het Jongerencongres is bedoeld voor alle oud-katholieke jongeren en hun vrienden van 12 tot en met 20 jaar uit alle landen van de unie van oud-katholieke kerken, de Unie van Utrecht. Dat wil zeggen: Duitsland, Zwitserland, Polen, Tsjechië, Oostenrijk, Kroatië, Frankrijk en Nederland. De kosten zijn 95 euro, dat is inclusief verblijf, eten, drinken en excursie, exclusief de reis van je woonplaats naar Utrecht en retour! Meteen aanmelden kan via www.okcongres2014.com

Even kijken bij ... het Franse Huis

Geschiedenis op de Mariaplaats

Afbeelding van het tympaan op het huis Mariaplaats 19 te Utrecht; in het tympaan is het wapen van het Aartsbisdom Utrecht te zien en het is in c. 1910 aangebracht door de toenmalige aartsbisschop Gerardus Gul 1892-1920; op de banderol staat de wapenspreuk van Gerardus Gul: 'SINE CHARITATE NIHIL' ('Niets zonder liefde') Zie ook rechter pagina.

125 jaar geleden kwamen vijf bisschoppen bijeen in het Franse Huis, de toenmalige ambtswoning van de aartsbisschop van Utrecht. Op die gedenkwaardige dag in 1889 werd de Unie van Utrecht opgericht. Dat zogenoemde Franse Huis was in 1743 aangekocht als woonhuis voor Franse vluchtelingen met jansenistische signatuur, die op Rijnwijk nabij Utrecht woonden. Een van hen was de befaamde Gabriel Dupac de Bellegarde, die met de halve wereld correspondeerde en wiens correspondentie de bisschop van Haarlem nog eens zou willen uitgeven (zie artikel van mgr.dr. D.J. Schoon in De Oud-Katholiek van november 2013, nr. 2873).

Ten tijde van aartsbisschop Van Santen (tweede kwart negentiende eeuw) werd het de ambtswoning van de aartsbisschop. Het huis lag tussen de kerken van Ste. Gertrudis en Ste. Marie in en in de serre kon de aartsbisschop soms wuivend naar geloofsgenoten op straat gezien worden.

In 1887 werd de eigendom van het huis overgedragen aan het Metropolitane Kapittel. Er was in de loop van de tijd al flink ver-timmerd aan het pand en in 1937 was het

geld op, terwijl voor een goede bewoning restauratie nodig was. De nieuw aangetreden aartsbisschop Andreas Rinkel weigerde daarom het huis te gaan bewonen. Die beslissing had nog al wat voeten in de aarde: een speciaal aangestelde commissie adviseerde de bisschop om het pand te verkopen, maar er waren ook stemmen die pleitten voor het behoud van het historische gebouw. Zelfs het Oud-Katholiek Museum en de jongelieden vereniging van Utrecht (OIOS) bemoeiden zich met deze zaak. Uiteindelijk werd het huis in 1938 verkocht. Van de grote boekenrij van de Franse heren werd een deel behouden voor de Centrale Oud-Katholieke Bibliotheek, die werd ondergebracht in de Universiteitsbibliotheek van de Universiteit Utrecht. Een ander deel werd verkocht. Een deel van het meubilair was al door een opkoper op wagens geladen en afgevoerd.

Van het interieur van het pand herinnerden weinig meer aan het oud-katholiek verleden; aan de buitenzijde is echter een groot wapen in de gevel te zien.

Emile Verhey

Via de website van de Universiteitsbibliotheek Utrecht zijn een aantal geschriften uit het oud-katholiek archief in te zien: bc.library.uu.nl/nl/node/51

Meer informatie over G. Dupac de Bellegarde: www.biografischportaal.nl/persoon/14334555 (zie ook rechter pagina)

Voor alle verwickelingen rond de verkoop van het Franse huis, zie de levensbeschrijving van dr. Andreas Rinkel door drs. F. Smit in het boek *Adjutorio Redemptoris*. 289 pagina's, € 8,50 - webwinkel www.okkn.nl

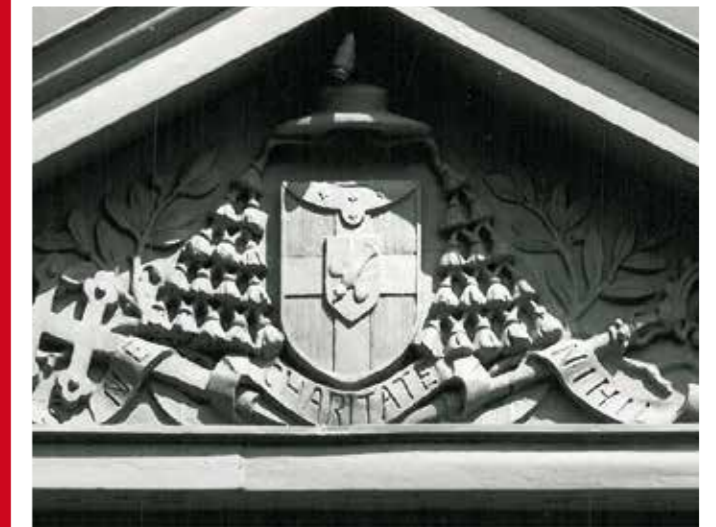

296

Zie van Alkoude en Arrenberg, *Naamr. van Nederd. Boeken; Kok, Vaderl. Woordenb.*; Chalmot, *Biogr. Woordenb.*; Andriessen, *Aann. op Datheen*, bl. 22; Koning, *Tafereel der stad Haarlem*, D. IV. bl. 57 en 58; Witsen Geysbeek, *Woordenb. der Nederd. Dichters; Catalogus van J. Koning*, 1833, D. II, bl. 282, n°. 1158.

BELLE GARDE (GABRIËL DUPAC DE) was geboren uit een adellijk geslacht in Languedoc, op het slot Bellegarde, bij Narbonne, den 18 October 1717. Zijne beoefeningen der wetenschappen, in het ouderlijke huis, onder een afzonderlijken leermeester, begonnen hebbende, vervolgde hij die naderhand in eene kostschool van geleerde Geestelijken, die geen minder zorg droegen om zijn hart tot de deugd, dan om zijn verstand voor de wetenschappen te vormen. Van daar ging hij naar Toulouse, om aan de Hoogeschool van die stad lessen in het Kerkelijk regt te nemen, en verkreeg aldaar den graad van Licentiaat in de Regten. Nu begaf hij zich naar Parijs, waar hij zijn vast verblijf nam, met oogmerk om zich geheel en al aan de beoefening van de Godgeleerdheid en de Kerkelijke wetenschappen over te geven. Hier gelukte het hem in naauwe kennis te geraken met de kundigste Godgeleerden dier stad, inzonderheid met den vermaarde Leeraar der Sorbonne, Laurent François Boursier, alsmede met den Abt d'Eltemare, welke laatste hem vooral dierbaar werd, en die hij steeds als een meester en vader beschouwde; terwijl hij dermate aan hem gehecht was, dat, toen deze in 1757 naar Holland ging, om aldaar het overschot zijner dagen door te brengen, Bellegarde zich mede derwaarts begaf, en zijnen vriend bijbleef tot diens afsterven, hetwelk in het jaar 1770 op Rijnwijk, een landhuis in de nabuurschap van Zeyst, voorviel.

Twee jaren later begaf zich Bellegarde met der woon naar de stad Utrecht, ten einde het bijzijn te genieten van eenige vrienden, die zich nevens hem met gelijken arbeid bezig hielden. Het was daar dat hij de laatste hand legde aan de *Collection générale des Oeuvres d'Antoine Arnauld, Docteur de Sorbonne*, die te Lausanne bij intekening, van 1775—1783 gedrukt werden, en in 46 deelen in 4° het licht zagen, daaronder begrepen de 6 deelen over *la Perpétuité de la Foi*, benevens 1 deel bevattende het leven van Arnauld, en het register op het werk, welke stukken afzonderlijk zijn uitgegeven, terwijl tevens de uitgever deze groote verzameling verrijkte met geschiedkundige voorredenen, welke de naauwkeurigste en belangrijkste nasporingen bevatten. Deze arbeid, die hem gedurende 20 jaren bezig hield, verhinderde hem echter geenszins om in het jaar 1768 te Utrecht eene andere aanzienlijke verzameling uit te geven, onder den titel van: *Supplementum ad varias collectiones Operum Zegeri Bernard van Espen*, in gr. folio, makende een vijfde deel uit der werken van dien grooten Kanonist. In dit stuk vindt men een omstandig levensverhaal van den antheur, met ophelderingen omtrent zijne schriften. Ook dit is in gr. 8° afzonderlijk gedrukt.

Bezoek Patriarch Quasimodolezing

Op uitnodiging van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland brengt Zijne Heiligheid Bartholomeus I, Patriarch van Constantinopel, een bezoek aan Nederland van 23 tot 27 april aanstaande. De patriarch houdt op donderdagavond 24 april om 20.00 uur in de Ste Gertrudiskathedraal te Utrecht de achtste Quasimodolezing met als titel *Faith and environment: an inspirational perspective*. Hieraan vooraf gaat een pontificale vesper (aanvang 17.30 uur). Voor opgave voor de lezing kunt u zich melden bij het Bisschoppelijk Bureau (adres: zie colofon of buro@okkn.nl).

Op 25 april heeft de patriarch een ontmoeting met vertegenwoordigers van de Nederlandse oecumene en op 26 april volgt een symposium, opgezet rond milieu en de wereldvoedselproblematiek. In het programma is tevens een masterclass voor theologiestudenten voorzien en diverse ontmoetingen, zo wordt de patriarch ook ontvangen door koning Willem Alexander. In het vorige nummer van De Oud-Katholiek schreef Jan Jorrit Hasselaar een artikel over patriarch Bartholomeus I.

Muzikale jubileumdag Dubbel feestelijk in Amsterdam

De afbeelding die in 1989 de uitnodiging en liturgie sierde

Vijftwintig jaar geleden, op 1 april 1989, werd Dirk Jan Schoon in de Engelmunduskerk te IJmuiden tot priester gewijd door de toenmalige bisschop van Haarlem, mgr. T.J. Horstman. Dick Schoon verrichtte pastoraal werk in Amsterdam, vanaf 1992 in IJmuiden en in 2007 opnieuw in Amsterdam. In 2008 werd hij tot bisschop van Haarlem gekozen en gewijd. Pastoor Dick Schoon herdenkt zijn vijftwintigjarig priesterjubiläum op 10 mei aanstaande. Die zaterdag is er in het kader van de viering van honderd jaar kerkgebouw in de Amsterdamse parochie de hele dag een muziekstafette, waarbij koren en solisten in concertjes van telkens een klein half uur van zich laten horen. Als hoogtepunt van die dag volgt om 16.00 uur een eucharistieviering, waarin Dick Schoon zijn priesterjubiläum gedenkt. Na afloop zal er een receptie zijn. Het adres van de oud-katholieke kerk in Amsterdam is: Ruysdaelstraat 37.

amsterdam.okkn.nl.

'Moederdag' in Enkhuizen Terugkeer Mariabeeld

Met een feestelijk programma wordt in de parochie Enkhuizen op 11 mei aandacht gegeven aan het teruggeplaatste beeld van Maria in de kerk aldaar. Het beeld, dat lange tijd in het Catharijneconvent tentoongesteld is geweest, is door bemoeienis van Henk Schoon, de voormalige pastoor van Enkhuizen, weer terug. Hij zal die zondag vertellen hoe dat gelukt is. Verder spreekt de conservator van het Catharijneconvent over de cultuurhistorische waarde van het beeld. Ds. Henk Haandrikman spreekt over de betekenis van Maria in de protestantse traditie, pater Peter Peelen zal dit doen vanuit de rooms-katholieke traditie en pastoor Mattijs Ploeger vanuit de oud-katholieke traditie. In een afsluitende vesper gaat bisschop Dirk Jan Schoon voor. Het programma begint om 14.30 uur en zal eindigen rond 18.00 uur met het even doorpraten en het heffen van het glas. De eucharistieviering (10.00 uur) vervalt die dag. www.okk-enkhuizen.org

Officiële berichten

De Aartsbisschop van Utrecht heeft:

- met ingang van 26 januari 2014 de hoogerwaardede heer drs. W.B. van der Velde eervol ontslag verleend als pastoor van de parochie van de HH. Maria en Ursula te Delft. Per diezelfde datum is de zeereerwaarde heer R. Voorn aangesteld tot pastoor van deze parochie.
- met ingang van 23 maart 2014 de hoogerwaardede heer drs. W.B. van der Velde eervol ontslag verleend als pastoor van de parochie van de HH. Jacobus en Augustinus te Den Haag en als pastoor van de parochie van de HH. Johannes de Doper, Maria Magdalena en Laurentius te Schiedam. Per diezelfde datum is hij aangesteld als pastoor van de parochie van de H. Vitus te Hilversum.
- met ingang van 1 april 2014 de heer F. Duivenvoorde belast met de pastorale zorg voor de parochie van de HH. Barbara en Antonius te Culemborg.
- met ingang van 1 februari 2014 mevrouw M. de Wit-Molenaar eervol ontslag verleend als kerkmeester van de parochie van de H. Bartholomeus te Schoonhoven. Per diezelfde datum is de heer H.S.P.D. Camferman benoemd tot kerkmeester voor de periode van vier jaar.

De bisschop van Haarlem heeft:

- met ingang van 11 januari 2014 de zeereerwaarde heer drs. H.A. Schoon aangesteld tot rector van de Statie van de H. Elia te Mijdrecht.
- met ingang van 1 september 2013 mevrouw E.J. de Jong-Zwart herbenoemd tot lector van het bisdom Haarlem, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 december 2013 resp. 1 februari 2014 mevrouw J.H.M. van Tartwijk-Hemmer en de heer H.S. Overtoom eervol ontslag verleend als kerkmeester van de parochie van de H. Laurentius te Alkmaar.
- met ingang van 1 januari 2014 de heer A. Zwemmer eervol ontslag verleend als kerkmeester van de parochie van de H. Agnes te Egmond.

Het Collegiaal Bestuur heeft:

- met ingang van 1 februari 2014 de heer K.J. Yska benoemd tot lid en financieel administrateur van de Kerkelijke Commissie Oecumenisch Forum Katholiceit, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 maart 2014 eervol ontslag verleend aan mevrouw A.C. Arentzen-Soetekouw als lid van de Financiële Raad en dat onder grote dankzegging voor haar inzet ten dienste van de kerk.

- met ingang van 1 april 2014 mevrouw dr. Ch.E. van Rappard-Boon, mevrouw dr. M.M. van Zanten en de heer drs. H. Defoer eervol ontslag verleend als lid van het bestuur van de Stichting Behoud Cultureel Erfgoed van de Oud-Katholieke Kerk. Per diezelfde datum is de heer drs. C. Staal benoemd tot lid en zijn de heer mr. L.J. Begheijn, prof.dr. J.J. Hallebeek en de hoogerwaardede heer J.V. Kinneging herbenoemd tot resp. penningmeester, lid en voorzitter/secretaris van het bestuur van deze stichting.

Namens het Collegiaal Bestuur,
E.M.P.P. Verhey, secretaris

Agenda

14 april, 19.30 uur, Haarlem

Oliewijding in de kathedrale kerk van de HH. Anna en Maria.

16 april, 19.30 uur, Utrecht

Oliewijding in de kathedrale kerk van de Ste. Gertrudis.

21 april, 10.30 uur, IJmuiden

Volleybaltoernooi

www.okkn-volleybaltoernooi.jouwweb.nl

24 april, 17.30 uur, Utrecht

Pontificale Vespers met ontvangst Patriarch Bartholomeus I. Ste. Gertrudiskathedraal.

24 april, 20.00 uur, Utrecht

Quasimodolezing
Ste. Gertrudiskathedraal

13 mei, 10.00 uur, Alkmaar

Bondsday BOKV. bokv.okkn.nl

16 mei, 14.00 uur, Utrecht

Kerk in wereldwijde verbondenheid
Ariënsinstituut, Keistraat 9.

In de context van de internationale dialoog tussen de RKK en de OKK (IRAD) wordt op 16 mei een bijeenkomst georganiseerd over de universaliteit en katholiceit van de Kerk. De Nederlandse IRAD-leden, Mgr. dr. H. van den Hende en drs. W. van der Velde, vertellen over de voortgang van de dialoog. Theologiestudenten geven hun visie op het thema Kerk in wereldwijde verbondenheid. Organisatie: FHTL, Oud-Katholiek Seminarie en Katholieke Vereniging voor Oecumene. Deelnamekosten: € 7,00, studenten gratis.

Colofon

De Oud-Katholiek is een periodieke uitgave van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, verschijnt zeven keer per jaar en wordt verspreid op alle oud-katholieke adressen in Nederland.

Redactie

Robert Frede, Inge van Maaren, Adrie Paasen, Louis Runhaar, Wietse van der Velde, Emile Verhey

Redactieadres

redactie@okkn.nl of:
Kamerlingh Onnesweg 167
1223 JE Hilversum

Vormgeving

Sync. Creatieve Producties, Hilversum

Productie

Nilsson, Goes
ISSN 0 167 3963

Redactiesluiting: 17 april 2014

De volgende Oud-Katholiek verschijnt eind mei

Abonnement

Bent u niet oud-katholiek maar wilt u deze uitgave wel graag ontvangen? Voor € 25,- per jaar zenden wij u het blad graag toe. Een briefje met volledige adresgegevens kan naar: registratie De Oud-Katholiek, Koningin Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort. Of: info@okkn.nl
Giften welkom op: NL68 INGB 0000 2250 00 t.n.v. Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort.

Verantwoording foto's (voor zover bekend):

Voorpagina, p.16 Dio van Maaren, p.7, 17 Adrie Paasen, p.9 Baron for Michcik, Marta Schouten, p.11 privat, p.13 K. Bauer, p.15 Marieke Ridder, p.17, 18, 19, 24 Jllz.

WILD PLAK

**WE KUNNEN
NU EENMAAL
NIET ALLES AAN DE
DEUR VAN DE KERK
SPIJKEREN**

Loesje